

Egy cigaretta

A rekedtessé dohányzott, reszelős nevetés élesen hasított bele a kocsmá sötét félhomályába. Átvágott a keserű dohányfüstön, utat tört magának az alkoholszag tompa opáljában, és az izzadság kipárolgásában. A poharak mögött ülők azonban nem emelték fel a fejüket. Számukra már megszűnt a kívüllág azon része, amely az előttük lévő poháron kívül állt. Ők csak az egyforma napok változatlanságában mérték az időt, és a feledés űrmértékében. Ami valaha volt, ami a kocsmába űzte őket, szépen lassan, kortyról kortyra kopott ki az emlékezetükből, és a régi fájdalokat apránként feloldotta a bor savanyúsága, a kevert kaparása és a fröccs buborékjai.

Élőhalottak voltak, dobogó szívvel, lélegző tüdővel – de halott emlékekkel, halott lélekkel és halott jövővel. Reggeleik kopár ködben, szürke napfelkeltében kezdődtek, amikor dideregve, fázósan indultak el egy reggeli kortyért; felhős, pálinkaízű délből folytatódtak, és havas, dermesztő éjszakában fejeződtek be. Otthonaik álomtalan alvóhellyé változtak az elfecsérelt évek alatt, a tapéták ragasztóit fájdalom koptatta, a festéket emléktelenség pergette a falakról, a mosogatóban évek óta rohadtak az utolsó főtt étel utáni piszkos tányérok. Az asszonyok, gyerekek, unokák régen elkoptak mellőlük, szóltan magábafordultságot hagyva maguk után. Nem volt már múltjuk, nem volt jövőjük – a jelenük egy végtelenségig tartó pálinkakorttyá vált. Mintha elivott életük, lelkük és életerejük, poharankénti fizetség gyanánt, kortyról kortyra Pirit éltette volna, és ahogy azok szikkadtak, a pultosnő úgy duzzadt hervadságában egyre virulóbban.

Piri, a pultos ugyanis még élt. Élő és eleven volt ezekhez a még mozgó halottakhoz képest. Hiába szedte fel magára az éjszakázás ráncait, hiába ette bele magát a levegőtlen kocsmaszag a hónaljába és a lágyékába, hiába az eltelt közel ötven év, amelyből harmincötöt a kocsmapult mögött töltött – Piri még élt. Ő nem akarta elfelejteni a múltat, ő ragaszkodott az emlékeihez, hisz sokkal több már neki sem maradt meg. Gyerekei elköltöztek, az élettársak és alkalmi szeretőik elkoptak mellőle, és nőisége is csak azokra a szenvedélytelen, száraz ötpercekre korlátozódott, amikor egy-egy régi vendége, akinek még nem szívta ki az alkohol a férfiasságát, hátravitte, és felrakta a sörösrekeszek tetejére.

Az a bizonyos májusi reggel ontotta a pacsirtaszót és az incselkedő napfényt. Már kora délelőtt meleg volt, hőség ígérete áradt a betonból, a falakból és az égből. De sem a fény, sem a madárszó nem tudott áttörni a kocsmá tejüvegén. Benn pára, köd és füst tanyázott, és a szokásos társaság, a rabok. Egyszerre kivágódott az ajtó. Piri ijedten kapta oda a szeméit – ki jöhetett ekkora lendülettel? A remegő kezek csak lassan nyikorogtatják az ajtót, amúgy sem volt italszünet sem a munkát, sem a napszakot tekintve. Ekkor épp nem várt senkit – betévedni, idegen, nem szokott ide: az utca elhagyatott, a kapu pedig szinte csak az itt lakóknak mutatta meg, mit is rejt a ház.

A férfi először nem is látszott a kocsmába ömlő napfényben. Hatalmas termete árnyként állt meg az ajtóban, amíg beszívta a benti szagokat, és tekintetét körülhordozta a helyiségen, amely Pirin állapotodott meg. Mindez azonban csak sejthető volt, mert a fény, a meleg és a madárcsicsergés visszatarthatatlanul áramlott a kocsmába. Az asztalnál ülők, mintha csak mozdulatlan, sőt élettelen bábok lettek volna, meg sem rezzentek. Az emberárny hatalmas, de arányos testalkatú volt. Fején kalap, a meleg ellenére is könnyű kabát, nadrág – és csizma. Elmosolyodott, bár ez csak sejthető volt, kacsinzott egyet, majd nagyot lépve elindult a pult felé. Ahogy az ajtó dörrenve visszacsapódott, és újra visszasötétlett a félhomály, kezdtek kibontakozni a férfi vonásai. Meglehetősen jóképű volt. Nap-szíttá arcából is kiütött meleg, bársonybarna szeme, amellyel simogatni és szűrni egyaránt tudott; körülötte éles nevetőráncok, szemöldöke szép ívű, sötétbarna. Orra karaktert adott arcának, szája puha, de parancsoláshoz szokott, olykor szigorú. Arcának egyes részei mind lágyak, finoman megmunkáltak, majdnem gyönyörűek voltak – összességükben mégis határozott, karakán, erőteljes

férfiarcot formáztak. Egész lényéből áradt a nyers – de nem otromba vagy közönséges – férfiaság, a fizikai erő, a határozottság és az uralkodás. Vibrált körülötte a levegő, egyszerre keltett izgalmat és sugárzott biztonságot. Igazi Férfi volt.

Piri megdermedt, mint akit áramütés ért. Nem csak azért, mert az idegen nem vártan érkezett, vagy mert energikus, étellel teli jelenségként ritkaságszámba ment ezen a környéken, ebben a kocsmában. Nem is csupán amiatt, hogy a férfi olyan volt, mintha egy divatlapból lépett volna elő, de egyszermind hordozta magán az erdő és mező illatát, az ottani munka verejtékét, és az érzéki, forró éjszakák hevületét. Nem csupán amiatt, hogy Férfi volt – hanem azért, mert Ő Az A Férfi volt.

Az a férfi, akinek képe kamaszkora óta kísértette éber álmodozásaiban és éjszakai hányódásai közepe, és egyes esteiken sikerült is annyit innia, hogy elmosódott látásával már az ismert és vágyott arcot vélte felfedezni éjszakai kalandjának ábrázatán. Őt kereste minden férfiban, akit megismert, akit beengedett az ágyába vagy a pult mögötti kis raktárba. Olyan tisztán és élesen ismerte ennek az arcnak minden rezdülését, hogy hosszú pillanatokig azt hitte, csak álmodik.

De ami még szörnyűbb volt: nem álmodott. Végigpergett előtte az élete, a sok hazugságférfi, akik – most látta – valóban gyenge, összemérhetetlenül gyenge utánczait voltak ennek, Neki, és be kellett látnia azt is, hogy közben belefonnyadt az évtizedekig tartó várakozásba. Bőre megereszkedett, szemhéjai petyhüdtlen lógtak a szemére, és még a sok festék sem javított azon a megmászhatóatlan tényen, hogy megöregedett. Hiába volt gyönyörű fiatalnak, kemény húsú, dús, buja nő – az éjszakai kázás és az élőhalottak folyamatos társasága, a kocsmapult, a cigaretta és a rossz italok gyorsabban öregítették, mint a korabeli asszonyokat. De így sem volt csúnya. Régi szépsége még fonnyadozott az arcán, teste dús vonalai a sok gyerek ellenére is megmaradtak, és az állandó munkában el sem hízott. Szép, de kiélt ötvenes volt már, mire megérkezett ő.

Ő, aki hanyag mozdulattal leült az egyik, pult előtt álló székre, és kávért rendelt, cukor nélkül. Amikor Piri meghallotta mesélőmély hangját, felébredt gondolataiból. Bár nem egészen volt magánál, az évtizedes rutin legyőzte zavartságát és a keze remegését, és anélkül készítette el a kávért, hogy ennek tudatában lett volna. Csak a tányér halk csörrenésekor szedte össze magát annyira, hogy a férfi szemébe nézzen.

A villamosság azonnal végigfutott rajta. A férfi már egy ideje szótlanul nézte, és most, amikor felemelte tekintetét, és a szemek egymásba villantak, majd fúródtak – úgy tűnt, el sem engedik többet a másikat –, a pár pillanat alatt, szavak nélkül is, regényeket meséltek el egymásnak. Pirinek nem csak a teste, a lelke is beszélt.

Éveknek tűnő pillanatok múlva a férfi szája félmosolyra húzódott, tekintete szorítása megenyhült. Piri lesütötte a szemét, és hallgatta, ahogy a másik kevergeti a kávéját. Orrában érezte a fekete keserű illatát, lábaiban a feszültség az utolsó útjait rezegte végig, szíve hangosan vert.

Keze önkéntelenül a hamutartó felé nyúlt, másikkal a kötényében kotorászott a cigarettáért, és mire megtalálta, és felnézett, már lobogott a gyufa lángja az orra előtt – nem túl közel, de a cigaretta vége éppen odaért. A férfi ugyanarról gyújtotta meg a magáét is. Utána mindig jól esik rágyújtani – szólalt meg újra, és Piri hirtelen nem tudta eldönteni, hogy a kávéra vagy az iménti, szemeken keresztül folyó egyesülésre gondol. Olyan mélyről, messziről tért vissza, hogy idő kellett, mire újra a jelenben találta magát. De nem maradt ideje gondolkodni, mert annyira magával ragadta a vele szemben ülő férfi minden mozdulata, hogy önkéntelenül is felvette az ő ritmusát. Egyszerre vették a levegőt, egyszerre szívták le a maró dohányt. Piri idegszájai mérhetetlen izgalomban és feszültségben doboltak a teste minden pontján – közben pedig olyan elmondhatóan nyugalom szállta meg, amit egész életében keresett. Ez a béke iránti vágy űzte, hajtotta lakásokon és házakon, férfiakon, házasságokon, alkalmi szeretőkön és élettársakon át. És amikor már majdnem elhitette magával, hogy nem létezik – rátalált.

Nem beszéltek. Szívták a cigarettát, és egymásra sem kellett nézniük ahhoz, hogy közös legyen a tér, a levegő, a burok. Egyek voltak. Nem lehetett többet hozzátenni szavakkal, sótt. Olykor mégis összevillant a szemük, szereleméhesen, vágytelten, ölelkezve, kielégülve. Nem tudtak betelni a pillanattal, de annyira feszítette is őket ez a végtelenség, amely pár másodpercbe tömörödött, hogy fulladtak. Szívták csak a cigarettát.

A percek végtelennek tündek, mégis, amikor a férfi elnyomta a cigarettát, és pillanatra kibillentek

a révületből, döbbsentek rá, hogy egy életet éltek végig három slukk alatt. Bepótolták mindazokat az éveket, amelyeket más karokban, más szerelmekben, más hazugságokban töltöttek. Késő volt már elkezdni. Késő volt már folytatni.

A férfi hirtelen felállt. Este visszajövek, vetette oda kurtán, felvette a kalapját a pultról, és mire Piri felnézett, a kocsmajtó már becsapódott. A pillanat, a varázs olyan hirtelen tört meg, hogy a nő azon kapta magát, hogy nem vesz levegőt – mióta?, percek, hetek, évek óta. A homály visszszakadt a kocsmára, és Piri megérezte a szagokat. Az izzadtságot, az áporodottságot, a tisztatlanság savanyúságát, a cigaretta keserűségét. Muszáj volt levegőt vennie, de felemelkedett teste nem vette be a külvilágot. Épp elért a végéig, hogy az epe kifacsarja a könnyeit. A csempefal hidegétől megnyugodott kissé, ahogy arccal nekitámaszkodva összeroskadt.

Talán el is aludt kicsit, amikor meghallotta a pénzérmék csengését a pulton. Gyorsan rendbe hozta magát, lesimította ruháját, és kitámolygott. A pult mögötti helyiség ajtajában megrázta magát – és úgy lépett ki, mintha semmi nem történt volna. Gépiesen készítette el a kért keserű kávé, az illatába kapaszkodott, hogy megnyugtassa gyomrát, zokogó lelkét, és kiöntötte a két feles rumot.

Néhány évvel később, amikor megpróbált visszaemlékezni arra, mi történt az ajtócsapódás után, a nap többi részében, nem tudta felidézni. Émelygése nem hagyott alább, rázta a hideg, össze-összeszecsuklott. Évtizedes rutinja és a megszokások gépies mozdulatai átsegítették a délelőttön, délutánon és estén. Hiszen az ajtó csapódásával, mintegy varázsütésre, ő is a kocsmában ülőkhöz vált hasonlóvá, csak hogy az ő érzékei hirtelen lettek nyitottak a körülötte lévő haldoklásra – azonnal megszenvedte a szagokat, a látványt és az érzéseket. Mintha annak az útnak az elején találta volna magát, amin azok már réges régen elindultak, és amelynek a vége a poharak előtt bambulás, kiégett lélekkel és tekintettel. Úgy tűnt, mintha egész élete várakozása, reményei és meg nem élt pillanatai arra az egy napra sűrűsödtek volna: először megélte őket – aztán elviselhetetlen hiányuk szakadt rá. Azon a napon többet élt a lelkével, mint egész életében. Hirtelen megkapott mindent, de mint a múlt tünemény, azonnal el is vesztette; a részesülés nagysága mégis eltörpült az elvesztés mélyéhez képest. Belül zokogta el üres életét, könnytelen fájdalmait, megalázottságait, kiégettségét, örökös boldogtalanságát és sóvárgását. Tudta, hogy ezután nem lesz már más, csak nap nap után, évezredes lassúsággal, könnytelen sorvadással, pálinkaszagú kávéízzel.

Egy cigarettányi idő alatt leélte az egész életét, a gyerekkori álmától ötvenéves aszott életéig. Nem volt tovább – nem lehetett tovább. A férfi elvitt belőle valamit. Valamit, ami sosem volt Pirié, de mégis, a felbukkanása előtt mindennél jobban az övé lehetett, és aminek sem hazugsága, sem illúziója többet nem szüremkedhet be élete egyetlen emlékébe vagy pillanatába sem.